

YABANCI İŞÇİLERİN SUÇLULUĞU

Asis. M. Şükrü ALPASLAN

İÇİNDEKİLER

Giriş

A — Konunun çeşitli yönleri

I — Konunun ekonomik yönü

II — Konunun sosyal yönü

III — Konunun kriminoloji ile ilgili yönü

B — Yabancı işçilerin suçluluğu

I — Genel olarak

II — Kriminolojik yönden

1 — Suç nedenleri

a — Fizik çevre

b — Sosyal çevre

c — Genel kültür dışında sosyo-kültürel yeriler

aa — Suçluluk bölgeleri

bb — Aile hayatı ve medeni hal

cc — Ekonomik durum

d — Genel kültür

2 — İstatistikler

a — Genel olarak

b — Almanyadaki Türk işçilerine ilişkin durum

aa — 3525 suçlunun cinsiyet itibariyle bölümü

bb — Erkek ve kadın suçlu toplamının suç türlerine göre bölümü

- cc — Toplam suçların yaş ve cinsiyet itibariyle bölümü
 dd — Mahkûmiyet türleri ve dağılışı

3 — Suçların önlenmesi

- C — Yabancı işçilerin anavatanlarına döndükten sonra karşılaştıkları sorunlar
- I — Sosyal yönden
- II — Kriminolojik yönden
- Sonuç

Giriş

İnsanlar toplu halde yaşamaya başladıkları tarihin ilk dönemlerinden bu güne kadar gruplar halinde veya ferden göç etmişler yeni yaşama koşulları aramışlardır. Göçün nedenlerini meydana getiren karmaşık etkenler toplumun ve kişinin bünyesinde bulunduğu sürece bu olay devam edip gidecektir.

İkinci dünya savaşından sonraki göçler genellikle siyasî veya iktisadî nedenlerle olmuştur (1). İktisadî nedenlerle göç kişilerin daha iyi yaşama, daha çok kazanma ihtiyaçlarına bağlıdır. Bu tür göçlerle vatanlarını terk edenlerin bir kısmı bir daha dönmek üzere yabancı ülkeye yerleşmektedir, diğer bir kısmı ise yabancı ülkeye belirli fakat oldukça uzun bir zaman için çalışmak üzere gitmektedir.

Her ne amaçla olursa olsun yabancı ülkeye giden kişiler orada çeşitli problemlerle karşılaşmakta ve bazen o ülke kanunlarının yasakladığı fiilleri işlemekle suçlu durumuna da düşmektedirler. Ben bu araştırmada yabancı ülkeye belirli bir zaman çalışmak amacı ile gitmiş ve orada geçici olarak yerleşmiş kişilerin suçluluğu meselesini inceleyeceğim.

(1) Donald TAFT - Richard ROBINS, International Migrations, Columbia - 1955, s. 6.

Çalışmamda konunun çeşitli yönleri ile anlatımını yaptıktan sonra yabancı işçilerin suçluluk nedenlerini araştırırken konu ile ilgili istatistiklerden de yararlanacağım. Henüz dikkati çekmeyen fakat ileride karşımıza çıkacak olan anavatanlarına dönen işçilerin problemlerini de bu araştırmada ortaya koymayı uygun gördüm.

Konunun ceza hukuku ve ceza muhakemesi hukukunu ilgilendiren yönlerini kriminolojik ve sosyolojik yönden yaptığım bu araştırmanın kapsamı dışında bırakmış bulunuyorum.

A — Konunun çeşitli yönleri

I — Konunun ekonomik yönü

Başka bir ülkeye gerek devamlı olarak gerekse geçici bir süre için yerleşen yabancılar o ülkenin ekonomisini de etkilerler. Göçler işgücü miktarındaki eksiklikleri doldurmaya çalışan memleketlere yardımcı olduğu gibi, çalışan nüfusuna yeterli iş imkânı sağlayamayan ülkelere de ekonomik alanda yardımcı olmaktadır (2).

Özellikle I. Dünya Savaşından sonra hızla sanayileşen Amerika Birleşik Devletleri Avrupadan ve Güney Amerikadan göçlerle gelen aktif nüfustan işçi olarak büyük faydalar sağlamıştır. Yabancı işçiler de zamanla ABD sanayi şehirlerinde maddi olanaklarını artırmış çocuklarının ve torunlarının daha iyi işlerde çalışmalarını imkânlarını kolaylaştırmışlardır (3). Son yirmi yıl içinde Batı Avrupa ülkelerindeki ekonomik gelişmeler de Güney Avrupa ve Kuzey Afrika ülkelerinden bu ülkelere işgücü göçlerine sebep olmaktadır.

Batılılaşma çabası içinde bulunan ilerleme yolundaki ülkelerin sanayileşmiş batılı ülkelere işçi göndermeleri toplumlarının alt tabakalarından birçok insana batı anlamında hayat biçiminin ne olduğunu göstermeleri bakımından önemlidir.

(2) TAFT-ROBINS, s. 6.

(3) NATIONAL ADVISORY COMMISSION, Report on Civil Disorders, 1967, s. 110.

II — Konunun sosyal yönü

Sosyal yönden önemli husus değişik kültür, inanç, örf ve adet, din ve ırklara mensup insan guruplarının göçler sonucu birbirleri ile temasa gelmesidir. Dünya milletleri arasında yakınlaşmayı sağlaması yönünden de önemli olan göçler sosyal bakımdan problemler doğurmaktadır. Yabancı ülkede çalışmak halen birkaç milyon işçiyi doğrudan doğruya, bir okadar işçi ailesini de dolayısıyla etkilemektedir (4).

Düzenli bir toplum hayatı için göçler neticesi biraraya gelen bireylerde kollektif duygu, düşünce ve davranış biçimlerinin doğması gereklidir. Bu olayı çabuklaştırmak ve yabancı işçilere sosyal hayatlarında yardımcı olabilmek amacı ile çeşitli ülkelerde organlar, komiteler oluşmuştur (5). Avrupa Ekonomik Topluluğunun da bu konuda çalışmaları vardır. Topluluğun sosyal alandaki ortak programında yabancı işçilerle sosyal bakımdan ilgilenmek, onların bölgenin örf ve âdetlerine alışabilmelerine yardımcı olmak konusu da yer almaktadır (5 bis). Göçler, konusu toplum olaylarını incelemek olan sosyoloji bilimini de yakından ilgilendirmektedir.

III — Konunun kriminolojik yönü

Suçta itilen yabancı, yirminci asrın ilk yarısından beri kriminologları hayli ilgilendiren bir konu olmuştur (6). Yabancıların işlediği suçların çoğunluğu sosyal bütünleşme olayı sırasında doğan uyumsuzlukların anlaşmazlıkların ürünüdür. Diğer bir kısım suçlar ise

(4) COUNCIL OF EUROPE, Fifth European Conference Of Directors of Criminological Research Institutes, Strasbourg 1968, s. 33.

(5) Meselâ F. Almanyada «Arbeiterwohlfahrt», Belçikada «Sosyal Delegeler».

(5 bis) Avrupa Topluluğu, No. 18, Aralık - 1973, Brüksel, «Avrupa Topluluğu Ülkelerinde Yabancı İşçiler Sorunu», s. 3.

(6) Fifth European Conference, s. 23.

o ülke kanunlarının bilinmemesi veya ciddîye alınmaması sonucu işlenmektedir (7).

Yabancıların suçluluğunun araştırılması, nedenlerinin saptanması suçların önlenmesi ve milletlerarası bir yoğunluğa ulaşmamasını sağlamak yönünden gereklidir. Kriminoloji biliminin konusuda suç olayını incelemek ve suçun nedenlerini ortaya koymak olduğuna göre yabancı işçilerin suçluluğu olayının incelenmesi de bu bilim dalının kapsamına girmektedir.

B — Yabancı işçilerin suçluluğu

I — Genel olarak

Yabancıların suçluluğu sorununa ilk olarak eğilenler sanayi şehirlerinde hızla artan suçluluk oranında o çevrede yaşayan göçmenlerin payını araştıran Amerikalı kriminologlar olmuştur (8). Yabancı işçilere atfedilen yüksek suçluluk oranının yabancı düşmanlığı (*xenophobia*) felsefesinin bir uydurması olduğu çoğu kez kanıtlanmıştır (9). Hollandalı yazar Ploeger bu konuda şunları yazmıştır: «Gazeteler yabancılar yönünden sözkonusu olan zabıta olaylarını derhal yayınlamayı ihmal etmezler; halk oyunu bu şekilde derinden etkilerler. Halk artık konuk işçilerin suç oranının Hollandalılardan çok daha yüksek olduğuna inanmıştır. İstatistikler ise bunun tersinin doğru olduğunu göstermektedir.» (9 bis).

Göçmenlerin psikolojik ve sosyolojik problemlere reaksiyonları çevre koşullarına uymaları, toplumla bütünleşmeleri giderek genişleyen araştırma çabalarına konu olmaya devam etmektedir. II. Dünya Savaşından sonra Avrupada artan işgücü göçleri özellikle batı ve kuzey Avrupa ülkelerinde bu konu üzerinde yoğun çalışma ve etüdlere yol açmıştır. Kriminologlar yabancı işçilerin suçluluğu probleminde tehlike oranı, önleyici ve ortadan kaldıracı tedbirlerin

(7) TAFT-ROBINS, s. 521.

(8) Fifth European Confrence, s. 23.

(9) Fifth European Confrence, s. 26.

(9 bis) Avrupa Topluluğu, s. 8

neler olabileceği konusunda araştırmalar yapmışlar ve halen de yapmaktadırlar.

II — Kriminolojik yönden

Yabancı işçilerin suçluluğu sorununda ilk olarak araştırılması gereken suçluluğu doğuran nedenlerdir. İstatistikler gerek işlenen suçların niteliği gerekse incelenen nedenlerden hangisinin daha önemli olduğunun saptanması yönünden yardımcı olmaktadır. Suçluluğun önlenmesi hiç olmazsa azaltılması hususunda yapılacak çalışmalar incelenecek suç nedenlerine sıkı sıkıya bağlı olacaktır.

I — Suç nedenleri

a — Fizik çevre

İklimin suçun kesin bir nedeni olmaktan ziyade suçluluğun oluşmasına imkân verici bir unsur olduğu kabul edilmektedir (10). Yabancı işçinin alışık olduğu coğrafi bölge ile göç ettiği memleketin iklimi arasındaki aşırı farklar onun zaten zor olan hayat mücadelesini daha da zorlaştırması yönünden dikkat çekicidir. Coğrafi bölgenin de suça etkili olduğu hususunda fikirler vardır. Örneğin Hipokrat vücut ve ruh durumunun genellikle memleketin tabiatının karşılığı olduğunu belirtmiştir (11). Akdeniz ikliminin sıcak havasına alışık insanların Avrupanın kuzeyindeki ülkelere gitmeleri halinde karşılaşacakları iklim farkı onları ruhi yönden de etkileyecektir, dolayısı ile ortaya güç şartlarla savaşılan asabî mizaçlı insanlar çıkabilecektir.

İklim, insanları ihtiyaçları yönünden de etkiler. Kış aylarında soğuk bölgelerde mülkiyet aleyhine işlenen suçların çokluğu kış mevsiminin ortaya çıkardığı iktisadî zorluklar ve ihtiyaçlar nedeniyle bağlandığı görülmüştür (12).

(10) Sulhi DÖNMEZER, Kriminoloji, İstanbul - 1975, s. 167.

(11) DÖNMEZER, s. 170.

(12) DÖNMEZER, s. 168.

b — Sosyal çevre

Yabancının suçluluğuna etkili olan diğer bir faktör yaşadığı sosyal çevredir. Burada şunu belirtmek gerekir ki sosyo-kültürel verilerden olan suçluluk bölgeleri suçu yaratma olanağı olan bölgeleri ifade eder. Sosyal çevre başlığı altında ise kişinin yabancısı olduğu sosyal çevreye uyması ve bu oluşum sırasında karşılaşılan problemler incelenecektir.

Köyden şehre göç edenlerin bile yaşamalarını güçleştiren sosyal çevre değişikliği, çoğu kez köyde doğup büyümüş sonra yabancı bir ülkeye göç etmiş işçiler için daha güç koşullar doğurur. Yabancı işçinin dil bilmemesi onun sosyal çevresine uyması yolunda en büyük engeldir. Dil bilmemenin yanında yabancı işçinin o ülke vatan-daşı tarafından nasıl karşılandığı da önem kazanmaktadır. Yapılan, bir araştırmada Hollanda'daki Türk, İspanyol ve İtalyan işçilerinin sadece yarısı Hollandalıların kendilerine iyi davrandıklarını söylemişlerdir. Cezayirlilerin ise sadece % 10 u bu kanaatte bulunmuştur (13). Dil bilmeme ve yabancı çevrenin yarattığı şaşkınlık nedeni ile yalnızlık hissine kapılabilecek yabancının morali çabuk bozulmakta bu durum sinir sistemini zayıflattığından çıldırma ve intihar vak'alarına yol açmaktadır (13 bis).

1919-1921 yılları arasında Avrupa ve Amerikadaki Polonyalı Köylüler adlı araştırma, küçük köylerde yetişmiş Polonyalı köylülerin endüstri şehirlerindeki sosyal çevreye nasıl alıştıkları hayat hikâyelerinin ve vatana yazdıkları mektupların etüdü ile yapılmıştır. William Thomas ve Florian Znaniecki'nin yaptığı bu araştırmada görülmüştür ki köylüler davranışlarında uyumlu olmaya gayret etmekte ve bu gayreti sosyal çevreleri olağanüstü şekilde deyişse bile korumaktadırlar. Özlemini çektikleri düzenli toplum hayatına kavuşamayınca sonuç ruh hastalığı, dezorganizasyon ve suçluluk olmaktadır (14).

(13) Avrupa Topluluğu, s. 8.

(13 bis) Mehmet Ali SEBÜK, «Dıştaki işçilerin geçirdiği bunalımlar», MİLLİYET, 25-II-1971, s. 2.

(14) Caroline B. ROSE, Sociology, Ohio - 1965, s. 34.

c — Genel kültür dışında sosyo-kültürel veriler

aa — Suçluluk bölgeleri (Suç ekolojisi)

Ekoloji botanik biliminde organizma ile çevre arasındaki karşılıklı ilişkileri tayin eden bilgi şubesidir (15). Kriminolojide suçlunun bulunduğu ortamın incelenmesi ve tahlili neticesi o ortam ile suç arasındaki ilişkinin saptanması ve suçluluğun böylece açıklanması suçluluk bölgeleri görüşünü ortaya çıkarmıştır (16).

Yabancıнын ikamet ettiği bölgenin onun suçluluğunu kolaylaştırıcı ve hazırlayıcı rolü olduğu kabul edilmektedir. Yabancı ülkeye çalışmak üzere giden işçiler genellikle büyük sanayi şehirlerine yerleşmektedirler, buralar köylere nazaran suçluluk oranının yüksek olduğu yerlerdir. Amerika Birleşik Devletlerinde sanayi şehirlerinin kenar mahalleleri göçmenlerin «giriş limanı» (entry ports) olmuş ve buralardaki yüksek suçluluk oranı her zaman önemini korumuştur (17). Şehirler esas olarak değişik fikir, inanış ve ideolojileri taşıyan insanlarla doludur bu nedenle sosyal dayanışmanın sıkı olması da beklenemez, sonuçta normal ilişkileri bulunan toplum hayatına rastlanmaz. Şehirler suçluların barınma olanağı yönünden köylere oranla daha elverişlidir.

Yabancı oldukları toplumla bütünleşemeyen işçiler genellikle kendi yurtdaşları ile veya diğer ülke işçileriyle birarada yaşamakta misafir oldukları ülke toplumu ile ilişkilerini en az seviyede tutmaktadırlar. İşçi guruplarının toplu halde yaşadığı şehir bölgelerinde suçların çokluğuna tarihten doğan düşmanlıklar da etkili olmaktadır. New York ve Chicago'nun işçi ve göçmen muhiti olan kenar mahallelerinde Polonyalılarla Yahudiler ve İtalyanlarla Yugoslavlar arasındaki düşmanlıklar iki şehirdeki suçluluk oranının yüksek olmasını sağlamıştır (18).

bb — Aile hayatı ve medeni hal

Sosyal yönü ile aile kişiler üzerinde yapıcı ve sosyalleştirici rol oynayan bir kurumdur. Aile birliği karı koca üzerinde olduğu kadar

(15) DÖNMEZER, s. 190.

(16) DÖNMEZER, s. 191.

(17) Report on Civil Disorders, s. 112.

(18) Donald TAFT, Criminology, New York - 1950, s. 113.

çocukların da disiplin aracıdır. Suç istatistiklerindeki durum nazara alınarak medeni hal bakımından yapılacak suç oranı sıralaması şöyle olmaktadır: en az evliler sonra dullar ve bekârlar, en çok boşanmışlar (19). Yukarıdaki nedenler açısından yabancı ülkelere giden işçilerin aile hayatı ve medeni hali suçluluk açısından önemlidir. Yabancı ülkede medeni hal bakımından yapılan sıralamada boşanmışların yerini bekârların aldığı görülmektedir. Londrada çalışan İrlandalıların hırsızlık suçunu çok işledikleri ve bu suçlardan çoğunluğunun bekârlar tarafından işlendiği tesbit edilmiştir (20). Yabancı ülkeye ailesini yurdunda bırakıp da giden işçilerin suçluluktan daha önde gelen sosyal problemleri olmaktadır. Karılarını yurtlarında bırakan ve bazen yıllarca görüşemeyen erkeklerin cinsel problemleri olmaktadır (20 bis). Beliren problemler sonucu parçalanmış ailelerin sayısı hayli kabarıktır. Bugün Almanya'da çalışan yabancı işçilerin yarısının eşleri ve çocukları yanında bulunmaktadır. Bu oran Türk işçileri için % 34 dür (20 ter).

Aile hayatının çocuk suçluluğuna etkisi özellikle Amerika Birleşik Devletlerinde inceleme konusu olmuştur. Yapılan etüdlere göre aile hayatının çocuk suçluluğunu oluşturan faktörleri şunlardır:

- a — Yabancı ülkedeki sosyal çevreye uyamayan ailelerdeki çatışmalar,
- b — Yukarıdaki nedene bağlı olarak oluşan ekonomik durumdaki bozukluk,
- c — İki ayrı dünyanın insanı olmak çabasıından doğan düşünce ve kültür çatışmaları,
- d — Yukarıdaki nedenlere ve özellikle c bölümündeki faktöre bağlı ana-baba ve çocuklar arasındaki çatışmalar (21).

(19) DÖNMEZER, s. 278.

(20) Fifth European Confrence, s. 34.

(20 bis) GİBBENS-AHRENFELDT, Cultural Factors in Delinquency, London - 1966, s. 140.

(20 ter) Avrupa Topluluğu, No. 18 Aralık - 1973, Brüksel «Avrupa Topluluğu Ülkelerinde Yabancı İşçiler Sorunu, s. 5.

(21) Sheldon GLUECK, Problems of Delinquency, Boston - 1959, s. 202.

Özellikle çocuk üzerindeki aile baskısının kuvvetli olduğu ülkelerin göçmenleri batılı ülkelerdeki serbestiyi kabul edememekte çevre ve yaşlılarına uyma arzusu gösteren çocukları ile çatışmalara sürüklenmektedirler. Çatışmalar sonucu oluşan bunalım çocuğu isyana ve giderek suça itmektir.

cc — *Ekonomik durum*

Ekonomik durumun genel olarak suç ve suçluluğa etkili olduğu kesinlikle kabul edilmemektedir (22). Ancak yapılan birçok istatistiklerde iktisadî durumu düşük olanların daha fazla suça yöneldikleri görülmektedir. Yarını için maddî olanak sağlayamayan göçmenin, yoksulluğa, işsizliğe ve kötü yollara sürüklenmesi doğaldır (22 bis).

Konumuz yönünden izahı gereken husus şudur ki; işgücü akımı ile yabancı ülkeye çalışmak üzere giden işçilerin ekonomik durumlarının düşük olması beklenemez. Bu guruba dahil olanlar, ülkeler arası anlaşmalar sonucu gittikleri ülkede işsiz kalmamakta, normal şartlar altında para kazanıp çoğu kez o ülke tarafından işçilere ayrılmış lojmanlarda kalmaktadırlar. Yabancı ülkeye resmî olmayan kaçak yollardan gidip işsiz ve zor durumda kalanlar da vardır.

İktisadi durumun bozukluğu daha çok göçmenlerde görülmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nin Chicago şehri ekonomik durum bakımından üçe bölünmüş ve iktisadi durumla suç arasındaki ilişki aranmıştır:

(Her 100.000 kişi için)

	Yüksek gelir bölgesi	Orta halli bölge	Fakir göçmenler bölgesi
Şahsa karşı suçlar	80	440	2820
Mala karşı suçlar	1038	1750	2630
Bölgede görevli polis miktarı	93	133	291

(22) DÖNMEZER, s. 301-310.

(22 bis) TANNEBAUM Frank, Crime and the Community, New York - 1938, s. 28.

Görüldüğü gibi suçluluk bölgeleri anlatılırken sözü edilen giriş li-manlarında suçluluk hayli yüksektir (23). Yoksulluğun yarattığı di-ğer sosyal hastalıklar arasında alkolizm, terk ve gayrimeşrû çocuk-lar da sayılabilir.

d — Genel Kültür

Yukarıda incelemesini yaptığımız sosyo-kültürel verilerden ya-bancı işçinin suç işlemesinde en büyük rolü oynayanın genel kültür ve kültür çatışması olduğu konusundaki görüşler oldukça yaygın-dır. Toplum kültürünün suça sebebiyet verdiği hususu genellikle Amerikalı müelliflerce savunulmaktadır (24).

Kültürün ne olduğunu Amerikalı sosyolog Taylor şöyle tanımlamaktadır: «Bilgi, inanç, san'at, ahlâk, hukuk, örf ve âdetlerden ve insanın toplumun bir üyesi olarak elde ettiği bütün kabiliyetlerden oluşmuş karmaşık bütün...» (25). Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere kültür muhtevası toplumdan topluma değişiklik arzedeabilecektir. Sellin'e göre insan bir kültür ortamına doğar ve bu ortamdan örf ve adetlerde, inançlarda, kişi ve sosyal kuruluşlar arası ilişkilerde anlamı olan fikirler edinir. Bu fikirler kültürün elemanlarını teşkil ettiği gibi kişi benliğinde yerleşince şahsiyet ve karakter elemanları halini alır (26). Yine aynı yazara göre değişik davranış normlarını taşıyan kültürler birbirlerine yaklaşır veya bir kültür ortamından diğerine göç vaki olursa suçluluk problemi ortaya çıkar (27). Çağımızda gelişmiş karmaşık toplumlar arasındaki kültür farkları hay-li geniştir. Fransa'da yabancı işçilerin suçluluğuna ilişkin bir araştırmada Fransız toplum kültürü ile işçilerin mensup oldukları ülke-lerin kültürleri arasındaki farklar derecelendirilmiştir; buna göre en az fark Belçika kültüründe sonra sırası ile Polonya, Yunan ve en geniş kültür ayrılığını haiz olarak da Kuzey Afrika ülkeleri göste-rilmiştir (28). Hollanda'da yapılan araştırmalar da konuk işçilerin ve ailelerinin millî kültürü, hayat tarzı ile Hollanda kültürü hayat tarzı arasındaki farklılık ne kadar büyük ise, ayırımından o

(23) Report on Civil Disorders, s. 113.

(24) DÖNMEZER, s. 283.

(25) DÖNMEZER, Sosyoloji, İstanbul - 1974, 5. Bası, s. 80.

(26) GİBBENS-AHRENFELDT, s. 54.. den.. (Thorsten SELLİN, Cul-ture Conflict and Crime, New York - 1938).

(27) GİBBENS-AHRENFELDT, s. 55.

(28) International Annals of Criminology, Paris - 1970, s. 60-62.

derecede yüksek olduğu anlaşılmış. Türklerin İtalyanlardan daha çok ayırma maruz kaldığı görülmüştür (28 bis). Fransa'da yapılan araştırma da saptanan suçluluk oranlarında Kuzey Afrikalıların önde gitmesi kültür ve suç arasındaki ilişkiyi güçlendirici niteliktedir. Sosyal değerlerin ve kültürlerin çatışması suçu oluşturduğu gibi savaflara bile yol açmıştır (29).

1967 yılı Kasım ayında Strasbourg'da yapılan Kriminoloji Enstitüleri Direktörleri Beşinci Avrupa Konferansının konusu yabancı işçilerin suçluluğu olmuştur. Bu konferansta Ferracuti bir raporla konu ile ilgili dökümanları ve çalışmaları anlatmış suçu oluşturan unsurları izah etmiştir. Raporda yabancı işçilerin suçluluğunun kültür çatışmasından ileri geldiğini ilk kez savunanın Thorsten Sellin olduğu hatırlatılıyor ve bu görüşün suçun oluşumunda önemli bir etiolojik faktör olduğu hususunda birçok sosyolog ve kriminologun aynı görüşü paylaştıkları belirtiliyor (30). Yine aynı konferansta değişik ülkelerin kriminoloji enstitüleri müdürleri rapor hakkındaki görüşlerinde kültür çatışmasına değiniyorlar. Bunlardan bazılarını belirtmek konu yönünden gereklidir.

İsveçten Prof. Rylander «...Yabancı işçilerle İsveç toplumunun teması sık sık kültür çatışmalarına sebebiyet vermektedir. Örneğin; Güney Avrupa ülkelerinden bir işçi İsveçli kadınla kurduğu ilişkinin günün birinde kadının artık ondan bıkmaması nedeni ile son bulmasını kabul edememekte çoğu kez gurur ve kıskançlık dürtüleri ile harekete geçip kadına karşı şiddet hareketlerinde bulunmaktadır. Aynı hareketin bir İsveçli erkek tarafından yapılması onun aklı dengesindeki anormallikten ileri geldiği fikrini uyandırırsa da bu işi değişik kültür ortamından gelen yabancı işçi yaptığı zaman kültür çatışmasının doğurduğu netice olarak kabul edilmektedir...».

Türkiye'yi temsilen Ord. Prof. Dönmezer Almanya'daki Türk işçilerinin suçluluğuna ilişkin İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Sosyoloji Enstitüsünce yapılan araştırmayı değerlendirdikten sonra

(28 bis) Avrupa Topluluğu, s. 9.

(29) TAFT-ROBİNS, s. 126.

(30) Fifth European Conference, s. 24. (Aynı fikirde olan yazarlar, BROWN, Immigration, cultural conflicts and social adjustment; EISENSTADT, Delinquent group formation among immigrant youth; BRIT J.; SHOHAM S.)

suçların «...kadın-erkek ilişkileri ve sosyal değerlerdeki çatışmalardan..» ileri geldiğini belirtmiştir.

Suç problemi Avrupa komitesi başkanı Eriksson İsveç'de çalışan Finlandiyalı işçilerin ülkenin güneyinde lisan güçlükleri nedeni ile çatışmalara sürüklendiklerini ancak Kuzey İsveç'de halkın çoğu Fince anladığından bu çatışmaların olmadığına işaret etmiştir (31).

Görüldüğü gibi suça sebebiyet veren kültür çatışmalarının toplumlara her zaman zararlı olduğu kesin olarak söylenemez. Suç, ayrı kültür geleneklerine sahip toplumlar bir araya geldiğinde meydana gelen değişmelerin, ki bunlara akültürasyon denir (32), kötü bir üründür. Akültürasyonda ilk olay fusion'dur; hâkim kültürün etkisi altında azınlıktaki göçmen kültürde değişiklikler olur. İkinci olay kabuldür (acceptance); yeni alınan kültür unsurlarının eskilerin yerine konmasıdır (33). Akkültürasyonun kabul edilen diğer bir aşaması da kültür pluralismidir; bu merhalede değişik değer sistemleri ve kültür gelenekleri sürtünmelere sebep olmadan serbest ve demokratik bir ortamda bir arada bulunabilmektedirler. Bu hal değişik kültürlerin yavaş yavaş mümkün kılan yapıcı bir olay olmaktadır (34).

Şehirleşme olayında da karşımıza çıkan kültür çatışması, yabancı işçilerin suçluluğuna yol açan kültür çatışması ile benzerlik arzeder. Kültür çatışmasının şehirleşme sürecinde suçluluk oranının yükselmesine yol açtığı kabul edilmektedir (35). Şehre gelenlerin, köyün geleneksel ve sosyal kontrol etkenliği güçlü yapısından da çıkınca mevcut çatışmaların suça dönüşmesinin daha kolay olduğu belirtilmiştir (36). Bu çatışmanın kendi ülkesinden çıkıp başka bir ülkeye giden işçi için daha keskin ve sert olması doğaldır.

2 — İstatistikler

a — Genel olarak

İlk olarak milletlerarası işgücü akımı hakkında bilgi vermek

(31) Fifth European Confrence, s 51.

(32) DÖNMEZER, Sosyoloji, s. 97.

(33) DÖNMEZER, Sosyoloji, s. 97.

(34) TAFT-ROBİNS, s. 126.

(35) GÜRELLİ Nevzat, «Şehirleşme ve Suç» (Şehirleşmenin Doğurduğu Ceza Adaleti Sorunları Sempozyumu), İstanbul - 1973, s. 123.

(36) ÖZEK Çetin, «Türkiye'de Şehirleşmenin Ana Nitelikleri ve Ceza Adaleti Yönünden Yol Açabileceği Sorunlar», age, s. 80.

üzere çeşitli yıllarda Avrupa ülkelerinde çalışan yabancı işçilerin miktarını açıklamak faydalı olur.

TABLO II (37)

	1960	1962	1963	1964	1965
F. Almanya			800 bin		
Belçika		420 bin			
Fransa				2.151.000	
İngiltere	500 bin				
İsviçre		640 bin			720 bin
İsveç		130 bin			

Avrupa Ekonomik Topluluğu ülkelerinde çalışan yabancı işçilerin sayısı Ortak Pazarı teşkil eden dokuz ülkenin faal nüfusunun % 10 una eşittir. Bu ülkelerde yaklaşık 9 milyon işçi çalışmaktadır, aileleri de hesaplanırsa 14 milyon kişi eder (38).

İşgücü akımı ile yabancı ülkelere giden Türk işçilerinin gittikleri yıllara ait ve ülkelere göre dağılışı aşağıdaki tabloda görülmektedir.

TABLO II (39)

	1961	1962	1963	1964	1965	Toplam	%
F. Almanya	1476	11025	23436	54902	45572	136411	84.8
Belçika			5605	6651	1661	13917	8.6
Fransa			63	25		88	—
Hollanda			251	2958	2181	5390	3.3
İsviçre			36	193	122	351	—
İngiltere							
Avusturya		160	937	1434	1973	4505	2.8

(37) Nermin ABADAN, Batı Almanyadaki Türk işçileri ve sorunları, Ankara 1964, s. 9.

(38) Avrupa Topluluğu, s. 3.

(39) İcen BÖRTÜCENE, Milletlerarası işgücü hareketleri ve Türkiye, (Sosyal Siyaset Enstitüsü, Sosyal Siyaset Konferansları, İstanbul - 1966, 18. Kitap, s. 31.).

TABLO III

Yurt dışında çalışan Türk işçilerinin 1961-1971 yılları arasında ülkelere göre toplamı

Federal Almanya	478.361
Hollanda	20.621
Fransa	17.212
Belçika	14.931
İsviçre	3.939
Avustralya	3.142

TABLO IV (41)

1972 - 1974 Yıllarında
Dış ülkelerdeki işçi toplamı

1972	654.467
1973	790.287
1974 (7 ay)	806.232

20.9.1974 tarihli itibariyle dış ülkelere gönderilen işçi sayısı 807.875 kişidir. Birinci sırayı 648.445 kişi ile Federal Almanya işgal etmektedir (4 bis).

İşgücü akımı ile ilgili rakamları kısaca gördükten sonra, önce genel olarak yabancı işçilerin suçluluğuna ilişkin istatistikleri inceleyelim.

Almanyada Zimmerman tarafından etüdde 1965 yılında Almanların işlediği suçlar 100 kabul ediliyor ve İtalyan, Yunan, İspanyol ve Türk işçileri ile kıyaslama yapılıyor:

(40) İktisadî Rapor 1972, s. 78.

(41) İktisadî Rapor 1972, s. 79.

(41 bis) Yıllık Ekonomik Rapor 1974, s. 134.

TABLO V (42)

Suçun niteliği	Alman	İtalyan	Yunan	İspanyol	Türk
Tüm cürümler	100	50	72	32	88
Öldürme	100	133	66	66	366
Öldürmeye teşebbüs	100	133	183	83	517
Yaralama	100	112	139	75	287
Irza geçme	100	123	150	63	323
Hırsızlık	100	69	86	54	59

Yabancı işçilerin suçluluğunun Alman nüfusuna oranla çok düşük olduğu belirtilmektedir. Tablodan da anlaşılacağı üzere en az suç işleyen grup İspanyollarla İtalyanlar en fazla suç işleyenlerin de Türkler ve Yunanlılar olduğu anlaşılıyor. Zimmerman'a göre suçların çoğunluğu işçi gurupları içinde olduğu için misafir oldukları ülkenin toplumunu az ilgilendirmektedir. Yukarıdaki tabloda Türk işçilerin yüksek suçluluğunu ben şöyle izah ediyorum; 1965 senesinde Türkler diğer ülkelerin işçilerine nazaran Alman toplumuna yeni alışıyorlardı, bu nedenle sosyal problemler ve kültür çatışmaları en üst noktada bulunmakta idi.

İsveç'de Sveri tarafından yapılan başka bir etüdde 1962 yılına ait suçluluk miktarları ve 1960 yılının sayım neticelerinden faydalanılarak her ülke guruplarına düşen suçluluk miktarı tesbit edilmiştir:

TABLO VI (43)

(Rakamlar her 1000 kişi için)

Macarlar ve Yugoslavlar	10—12
Polonyalılar	7
Finlandiyalılar	6
İSVEÇLİLER	6
Norveçliler	6
Danimarkalılar	6
İtalyanlar	4
Avusturyalılar	2

(42) Fifth European Conference, s. 41.

(43) Fifth European Conference, s. 43.

Şahsa karşı suçlarda Macarlar ve Yugoslavların oranının yüksek olduğunu belirten Sveri'ye göre «...onların çatışmaları İsveç toplumu ve kanunları ile olan kültürel bir çatışmadır ve bunu da şiddet kullanarak çözmek eğilimindedirler..».

Fransada 1-Ocak-1967 itibariyle hapisanelerde bulunan yabancıların oranı şöyle tesbit edilmiştir: 1300 Fransızda 1 tutuklu, 550 yabancıda 1 tutuklu, her 190 Cezayirlide 1 tutuklu (44).

b — F. Almanyadaki Türk işçilerine ilişkin durum

Yurtdışına çalışmaya giden Türk işçilerinin büyük çoğunluğu tablo II den de anlaşılacağı üzere F. Almanyada bulunmaktadır. Almanyadaki işçilerimizin suçluluğuna ilişkin istatistikleri İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İktisat ve Sosyal Siyaset Enstitüsünün 1966 yılında yayınlanan «Türkiyeden F. Almanyaya İşgücü Akımı ve Meseleleri» adlı raporun III. bölümünden alınmıştır. Rapor 1960-1965 yılları arasında Alman adli mercilerince Adalet Bakanlığımıza bildirilmiş mahkûmiyet ilâmlarına dayanılarak hazırlanmıştır. Bu devredeki mahkûmiyet kararı verilmiş suçların adedi 3525 dir. Rapor yakın yılları kapsamına almıyorlarsa da genel bilgileri taşıması yönünden dikkat çekicidir (45).

aa — 3525 suçlunun cinsiyet itibariyle bölümü :

TABLO V

Cinsiyet	Suçlu	%
Kadın	92	2.61
Erkek	3433	97.39

Erkek işçilerde görülen yüksek oran aslında Haziran-1965 deki Türk işçilerinin miktarı (125.000) ve erkek işçilerin fazlalığı nazara alınırca % 3.2 ye düşmektedir. Erkek işçilerin suçluluk eğiliminin kadınlara oranla yüksek oluşu, erkeklerin genellikle toplumda daha

(44) Fifth European Confrence, s. 43.

(45) Orhan TUNA, F. Almanya'da Çalışan Türk işçilerinin işledikleri suçların tahlili, (Türkiyeden F. Almanya'ya İşgücü Akımı Ve Meseleleri, III. Rapor, İstanbul - 1966).

fazla ihtilâf çıkarmaları, anlaşmazlıkları kadınlara nazaran daha kolay çatışma haline getirmeleri ve erkek işçilerin işledikleri suçların açık bir tarzda kamu oyuna yansıtılması nedenlerine bağlıdır (46).

bb — Erkek ve Kadın suçlu toplamının ayrı ayrı suç türüne göre % oranı :

TABLO VI (47)

Suç tür'ü	KADIN		ERKEK		TOPLAM	
	Suçlu	%	Suçlu	%	Suçlu	%
Hakaret	—	—	65	1.9	65	1.8
Yaralama	2	2.2	302	8.8	304	8.6
Öldürme	1	1.1	8	0.2	9	0.3
Cinsel suçlar	—	—	85	2.5	85	2.4
HIRSIZLIK	54	58.7	141	4.1	195	5.5
TRAFİK SUÇU	26	28.3	2449	71.3	2475	70.2

Tablonun incelenmesinden çıkan sonuçlar şöyle sıralanabilir; en yüksek oran erkeklerde % 71.3 ile trafik suçlarında, kadınlarda ise % 58.7 oranı ile hırsızlık suçunda olduğu görülmektedir. Erkeklerin trafik suçluluğunun nedeni en ufak trafik kuralının bile titizlikle uygulandığı Almanyada Türk işçilerinin Türkiyeden kalan trafik kurallarına uymamak alışkanlıklarının bir sonucu gibi görünmektedir. Kadınların hırsızlık nisbetleri, büyük mağazalarda kontrol yoktur inancı ile yaptıkları hırsızlık teşebbüslerinin meydana çıkarılması nedeni ile yüksektir. Gerçekten Türk işçi kadınlarının alışık olmadığı büyük mağazalardaki serbest mal seçme imkânı onları hırsızlığa teşvik etmektedir.

Cinsiyet ayrımı yapılmadan toplam oranlar üzerinde durulduğunda trafik suçlarının erkeklerdeki yüksek oran yüzünden % 70.2 ile başta geldiğini görüyoruz. Yaralama suçu % 8.6, hırsızlık % 5.5 ile trafik suçunu takip etmektedir.

(46) TUNA, s. 7.

(47) Bengü ÖKTEM, F. Almanyada Türk İşçilerinin Suçluluk Durumu ile İlgili Meseleler, (Sosyal Siyaset Enstitüsü, Sosyal Siyaset Konferansları, 18. kitap, İstanbul - 1966, s. 187.)

cc — Toplam suçların yaş grupları ve cinsiyet itibariyle bölümü:

TABLO VII (48)

Yaş grubu	Kadın suçlu	%	Erkek suçlu	%	Toplam	%
0—19			8	0.2	8	0.2
20—24	15	16.3	171	5.2	186	5.3
25—29	24	26.1	1482	43.2	1506	42.7
30—34	20	21.7	1096	31.9	1116	31.7
35—44	23	25.0	588	17.1	611	17.3
45—49	10	10.9	77	2.2	87	2.5
60—			3	0.1	3	0.1
Yaş grubu bilinmeyen			8	0.2	8	0.2
TOPLAM	92	100.0	3433	100.0	3525	100.0

Bu tablodan da anlaşılacağı üzere gerek kadın gerekse erkeklerde en yüksek suçluluk yüzdesi 25-29 yaş grubunda toplanmaktadır. Bu sonuç hem bu yaş grubunda daha fazla işçi bulunmasına hem de sosyal hayata daha fazla giren ve daha hareketli hayat geçiren kimselerin 25-29 yaş kategorisinde bulunmasına bağlı görülmektedir.

Yaş grupları itibariyle işlenen suçların türleri ve oranları incelendiğinde tablo VI ya uygun sonuçlar elde edilmektedir, şöyle ki; her yaş grubunda erkekler için trafik suçu önde gelmekte bunu yaralama takip etmektedir, kadınlarda ilk sırayı hırsızlık işgal etmekte ikinci sırada da trafik suçları yer almaktadır (49).

dd — Mahkûmiyet türleri ve dağılışı :

Mahkûm edilen 3525 işçinin 61 i muhtelif miktarda para cezasına çarptırılmıştır. Geri kalan 3461 işçinin % 37 si 30 günü geçmeyen süreli hapis cezasına çarptırılmıştır. Ayrıca 2 işçi trafikten yasak-

(48) TUNA, s. 14.

(49) TUNA, s. 15.

lanmış, 1 işçi de akıl hastası olduğu saptandığından hastahaneye yerleştirilmiştir.

Görüldüğü gibi genel olarak mahkûm olan Türk işçileri hafif cezalara çarptırılmıştır, bu da işlenen suçların ciddi ve endişe verici bir durum oluşturmadığının kanıtı olmaktadır. Bu hususu 24-11-1965 de yapılan konuşmada Bavyera polis müdürü de belirtmiş ve Türk işçilerinin işledikleri suçların ciddi bir sosyal ve hukuki problem teşkil etmediğini söylemiştir (50).

3 — Suçların Önlenmesi

Yabancı işçilerin suçluluğunun önlenmesi ancak işçiyi kabul eden ülke ile işçinin ülkesi arasındaki işbirliği ile mümkündür. Bu işbirliğinde amaç işçiyi birçok yönlerden aydınlatmak olacaktır. İşçi vatanından ayrılmadan önce gideceği ülkenin sosyal durumu, kültürü ve kanunları hakkında aydınlatılmalı, kişisel sorunlarla yakından ilgilenilmelidir. Yabancı ülke de kabul ettiği yabancı işçilere kendi yurtdaşları gibi davranmalı; onlarla ilişkiyi artırmalı, yabancılık çektiği hususların aydınlatılmasını yetkili organlara devretmeli, polis ve adli organlarda yabancı ile dialog kurabilecek elemanlar bulundurmalıdır. Yabancıların suçluluğuna aşırı duyarlılık göstermemeli, yabancı düşmanlığı felsefesinin yayılmamasına çalışılmalıdır. Yabancı işçinin vatan özlemine giderici yayınlara çevre radyo ve televizyonlarında yer verilmelidir. Kültür çatışmalarını en az düzeye indirmek amacı ile ülkeye yeni gelen işçilere çalıştıkları yerlerde gerek kendi vatandaşlarınca gerekse o ülke ilgililerince eğitici sohbetler düzenlenmelidir. Ülkeler dışarı gönderdikleri işçileri ile bağlantıyı kuvvetlendirmeli onları yabancı ülkede sorunları ile başbaşa bırakmamalıdır. Gereken her an işçilerinin yanında ve onların yardımcısı olacak kişilerin memur olarak çalıştığı organlar kurarak yurt dışına göndermelidir.

C — Yabancı işçilerin anavatanlarına döndükten sonra karşılaşılabilecek sorunlar

I — Sosyal yönden

Başlangıçta da belirttiğimiz gibi Avrupa'da gelişen işgücü göçleri ile yabancı ülkelere giden işçiler belirli bir süre sonunda yurt-

larına döneceklerdir. Bu dönüş şüphesiz yeni ve fakat ters yönde olan bir göç niteliğini taşıyacaktır. Örneklerini henüz ortaya koymayacağımız sorunların ortaya çıkması normaldir.

Sosyal yönden, misafiri olduğu ülkenin toplumu ile bütünleşmiş sosyal değerlerinde ve amaçlarında değişiklik olmuş yabancı işçinin üyesi olduğu topluma tekrar katılması oldukça güçtür. Gördüğü ve yaşadığı hayat şartlarının ona verdiği geniş fikir ortamı ülkesine döndüğü zaman diğer yurtdaşlarınca anormal karşılanabilecektir. İş bulma güçlüğü ve hele ülkesinin kalkınmada geri kalmışlığı onu bunalımlara sürükleyebilecektir (51). Daha üstün yaşama düzenine ayak uydurmuş, tüketim ihtiyaçları artmış, sekiz saatlik normal mesai ile ihtiyaçlarını karşılayacak kadar kazanmaya alışmış işçinin bu imkânları yurdunda bulamaması ülkenin sosyal bünyesini sarsabilecek nitelikte çatışmalara yol açabilecektir (52).

II — Kriminolojik yönden

Yurtlarına dönen işçilerin kriminolojik yönden ilginç problemlerinden en önemlisine Porto Rico'da rastlanmıştır. Amerika Birleşik Devletlerinden dönen büyük işçi grupları Amerikan toplumuna özge bir takım suçları da beraberlerinde götürmüşlerdir. İşçilerin dönmesi ile Porto Rico'da hiç denilebilecek kadar az rastlanan uyuşturucu madde kullanmak ve çocuk suçluluğunu doğuran çeteler (Gang) aniden artma göstermiştir (53). Bu olaydan çıkan sonuç işçilerin gittikleri ülkeye özgü bazı suçları dönüşlerinde ülkelerine getirme eğiliminde olmalarıdır.

Sonuç

Yabancı işçilerin suçluluğu kanımca çağımızda göç veya göçmen sorunu ile karşılaşmış bütün ülkelerin önemli sosyal problemlerinden birtanesidir. Şu andaki durumu ile problemin tehlike arzeden bir niteliği olduğunu kabul etmiyorum. Genel olarak yabancı işçiler

(51) Fifth European Conference, s. 44-46.

(52) Necati AHİBABA, Dış Ükelere İşçi Gönderme Safha ve Sorunları, (Sosyal Siyaset Konferansları, s. 122.)

(53) Fifth European Conference, s. 46.

kendilerinin ve çocuklarının yarını endişesini taşıyan, barış ve düzen içinde çalışıp para kazanmayı amaçlayan insanlardır. Çoğu defa xenophobik davranışların sonucu bazı ülkelerin basını yabancı işçi suçluluğunu sansasyonel haberlerle vermekte ise de bugüne dek yapılan etüdlerin, istatistiklerin hiç birisi konunun acil bir yönünü kesin olarak ortaya koyamamıştır. Normal şartlar altında her insanın karşılaşılabileceği problemlerin bir kısmı misafiri oldukları ülkenin kanunlarını ihlâl eder şekilde çözülmüşse bunu tamamen birbirinden ayrı iki kültürün ilişkisi sonucuna bağlamak yerinde olacaktır.

İncelediğim suç nedenleri arasında yabancıyı suça iten ve en önde gelen faktörün sosyal değerlerdeki uyumsuzluk ve kültür çatışmaları olduğu fikrine bende katılıyorum. Bunun dışındaki sebepler suçu doğuran nedenler olmaktan çok suç işlenmesini kolaylaştırıcı niteliktedirler.

Suçluluğun önlenmesi öncelikle eğitime dayanmaktadır, bu nedenle yabancı ülkelere işçi gönderen ülkelerde işçilerin eğitimi alanındaki çalışmalar hızlandırılmalıdır. İşçiler çoğu zaman yabancı ülke hakkında hiçbir bilgi edinmeden yurt dışına çıkmakta ve orada karşılaştıkları problemlerin çözümünde yardımcı olacak kimse bulamamaktadırlar.

Yeterli bir ön eğitim görmeden yurt dışına çalışmaya giden işçilerimiz yönünden de problem bir aşırılık arzetmemektedir. İşçilerimizin suçluluğu, buldukları ülkelerin resmî organlarını zor durumlarda bırakır nitelikte değildir, böyle bir niteliğe ulaşacağını da tahmin etmiyorum.

BİBLİYOGRAFYA

- ABADAN, Nermin, Batı Almanyadaki Türk İşçileri ve Sorunları, T.C. Başbakanlık Devlet Plânlama Teşkilâtı, Ankara - 1964
 Council of Europe, Fifth European Conference of Directors of Criminological Research Institutes, Strasbourg - 1968
 DÖNMEZER, Sulhi, Kriminoloji, İstanbul - 1975
 DÖNMEZER, Sulhi, Sosyoloji, İstanbul - 1974
 GIBBENS-AHRENFELDT, Cultural Factors in Delinquency, New York - 1966
 GLUECK, Sheldon, The Problem of Delinquency, Boston - 1959

- International Annals of Criminology, Paris - 1970
National Advisory Commission, Report on Civil Disorders, Washington D. C. - 1967
RCSE, Caroline B., Sociology, Ohio - 1965
Sosyal Siyaset Enstitüsü, Sosyal Siyaset Konferansları, 18. Kitap İstanbul - 1966
SEBÜK, Mehmet Ali, Dıştaki İşçilerin Geçirdiği Bunalımlar, Milliyet, 25 - Kasım - 1971
Şehirleşmenin Doğurduğu Ceza Adaleti Sorunları Sempozyumu 17-19 Aralık 1973, İstanbul - 1973
TUNA, Orhan, F. Almanya'da çalışan Türk İşçilerinin İşledikleri Suçların Tahlili, (Türkiye'den F. Almanya'ya İşgücü Akımı ve meseleleri, III. Rapor, İstanbul - 1966)
TAFT, Donald R., Criminology, New York - 1950
TAFT-ROBİNS, International Migrations, Colombia - 1955
TANNENBAUM, Frank, Crime and the Community, New - 1938